

РЕФОРМУВАННЯ ОСВІТИ У ПОЛЬЩІ: ВИКЛИКИ ДЛЯ ВЧИТЕЛІВ

Постановка проблеми. Освіта відіграє провідну роль у наданні знань, формування умінь, навичок і компетентностей, необхідних для різнобічного розвитку особистості, її подальшої реалізації житті суспільства. На особливу увагу заслуговує досвід Польщі, яка однією з перших постсоціалістичних країн розпочала реформу освіти, досягнувши у цьому аспекті значних успіхів. У відповідь на цивілізаційні та глобалізаційні зміни, освіта у Польщі продовжує розвиватися шляхом реформування всіх ланок освіти, вдосконалення законодавчої освітньої бази, підвищення рівня якості та відповідності кращим європейським та світовим стандартам.

Формулювання мети роботи (постановка завдання). Метою роботи є аналіз процесу реформування в Польщі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Реформа структури системи освіти була розпочата наприкінці 2016 року, після прийняття «Закону про освіту» («Prawo oświatowe», пол. мовою) та Закону «Положення про введення закону про освіту» («Przepisy wprowadzające Ustawę – Prawo oświatowe», пол. мовою). Впровадження реформи відбуватиметься з 1 вересня 2017 року до 2022/24 навчальні роки. Реформа середніх шкіл розпочнеться з 2019/2020 навчального року і завершиться 2023/2024 навчальним роком.

Згідно нововведень, однорічна дошкільна підготовка стає обов'язковою для 6-річних дітей. З 2016/17 навчального року батьки 6-річних дітей мають право вибрати: вони можуть відправити дитину до першого класу початкової школи, або залишити дитину ще на рік у дошкільному закладі. Натомість 7-річні діти обов'язково повинні розпочати навчання в початковій школі 1 класу.

Нова структура системи шкільної освіти Польщі охоплює:

- обов'язковий один рік навчання у дошкільному закладі (zerówka – не входить до структури шкільної освіти);
- 8-річна початкова школа (szkoła podstawowa);

- 4-річна загальна середня школа, ліцей (liceum ogólnokształcące);
- 5-річний технічний коледж (technikum);
- 3-річна галузева школа першого ступеня (branżową szkoła pierwszego stopnia);
- 2-річна галузева школа другого ступеня (branżową szkoła drugiego stopnia);
- 3-річна спеціальна школа, що готує до праці (szkoła specjalną przysposabiającą do pracy);
- післядипломний (позашкільний) навчальний заклад (szkoła policealna), який вважається частиною середньої освіти. Післядипломна освіта (szkoła policealna) призначена для випускників загальноосвітніх середніх шкіл, які бажають отримати диплом, що підтверджує їх професійну кваліфікацію. Такі позашкільні навчальні заклади пропонують курси, що тривають від 1 до 2,5 років.

Отже, імплементація реформи структури освіти передбачає запровадження 8-річної початкової школи, замість 6-річної, що існувала раніше. Навчання в початковій школі включає два етапи: 1-3 класи (рання шкільна освіта) з інтегрованою формою навчання; 4-8 класи, предметне навчання. Після завершення 8-річної основної початкової школи учні складатимуть «екзамен восьмикласника». До нього увійдуть три обов'язкові предмети: польська мова, математика та іноземна мова, а також екзамен із ще одного предмету на вибір: біології, хімії, фізики, географії або історії. Результат екзамену впливатиме на прийом до шкіл вищого ступеня. У перехідний період, тобто у 2018-2021 рр., у програмі екзамену будуть лише обов'язкові предмети. Таким чином, у зв'язку з реформуванням структури системи освіти обов'язкове навчання триватиме 9 років (учні віком 6/7 – 15 років) і охоплює останній рік дошкільної освіти та 8-річну початкову школу.

Крім того, 3-річні загальноосвітні ліцеї стануть 4-річними ліцеями, а 4-річні технікуми – 5-річними технікумами. У системі освіти виникнуть двоступеневі галузеві школи (раніше професійні школи), натомість гімназії

поступово припинять свою діяльність. Гімназії, що функціонують у комплексах шкіл разом із початковою школою чи загальноосвітнім ліцеєм, будуть включені до цих шкіл. Гімназії, що функціонують самостійно, можуть бути трансформовані в початкові школи, ліцеї, технікуми, галузеві школи чи зовсім ліквідовані.

Запропоновані реформаторські плани Міністерства освіти Польщі, зокрема ліквідація гімназій, надмірна заідеологізованість навчального процесу, обмеження автономії вчителів, в більшості своїй не викликали схвальних відгуків у професійних та академічних колах. Зокрема, Польський союз вчителів (Związek Nauczycielstwa Polskiego – ZNP), не погоджуючись зі стратегією реформ шкільної освіти, звернувся до Уряду щодо відставки Міністра освіти п. Анни Залевською. Вчителі по всій країні вийшли на широкомасштабні акції протесту з вимогами підвищення заробітної плати й недопущення скорочень, у зв'язку з ліквідацією гімназій. За оцінками Польського вчительського союзу очікується, що майже 9000 вчителів втратять роботу. Крім того, ZNP, інші громадські організації, батьки виступили з ініціативою проведення у квітні 2018 р. національного референдуму щодо змін у структурі освітньої системи країни. Існує також альтернативна пропозиція – відкласти введення змін на один рік. Отже, реформа структури системи освіти Польщі, природньо викликає занепокоєння, як з боку вчителів, так і з боку громадськості.

У 2018 р. Міністерство науки та вищої освіти Польщі (пол. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego) авансувало реформу вищої освіти, зокрема реформування в сфері підготовки вчителів. Особливий акцент зроблено на заохочення вчителів до постійного розвитку, до підвищення своєї кваліфікації. Зараз триває активна підготовка реформи, з відкритим громадським обговоренням серед академічних і професійних кіл. Міністр науки та вищої освіти Польщі Ярослав Адам Говін оголосив про підвищення заробітної платні для викладачів з 2019 р.

Хочемо зазначити, що у Польщі існують державні та приватні вищі навчальні заклади. Вони пропонують програми першого та другого циклів, а також магістерські програми тривалого циклу, проте лише державні ВНЗ можуть запропонувати програми третього циклу (докторантура) та уповноважені надавати докторські ступені.

Перший цикл навчання (від 3 до 4 років), що веде до професійного звання ліценціата (пол. licencjat) або інженер (пол. inżynier – еквівалент ступеня бакалавра) – 3, 5-4 річні програми.

Другий цикл навчання – магістерська програма (від 1,5 до 2 років) після першого циклу навчання, що веде до отримання професійного звання магістра (магістр або еквівалентний ступінь в залежності від профілю навчального курсу). Вона зосереджена на теоретичних знаннях, а також на застосуванні та розвитку творчих навичок.

Програма тривалого циклу – магістерська програма (4,5 до 6 років), що веде до професійного звання магістра (магістр або еквівалентний ступінь в залежності від профілю навчального курсу). Особливість програми – глибинна спеціалізація. Наприклад, навчання за такими спеціальностями, як акторське мистецтво, право, медицина, стоматологія, фармакологія, психологія та ветеринарія пропонують лише програми тривалого циклу. Завершення цього ступеня дасть кваліфікацію, відповідну ступеню магістра при вивченні другого циклу.

Третій цикл навчання – докторські програми (як правило, від 3 до 4 років), доступні для випускників магістерської програми, що веде до отримання ступеня доктора філософії (PhD доктор).

Підготовка вчителів в Польщі здійснюється в різних вищих навчальних закладах і відповідно для різних типів освітніх закладів:

1 освітньо-кваліфікаційний рівень – вчителі дошкільних закладів, початкової школи – вчитель має закінчити навчання першого або другого ступеня, яке триває упродовж 3 або 5 років і здобути професійну кваліфікацію ліценціата (пол. licencjat) або магістра (пол. magistra);

2 освітньо-кваліфікаційний рівень – вчителі гімназій – від вчителя вимагається кваліфікаційний рівень ліценціата або магістра;

3 освітньо-кваліфікаційний рівень – викладачі вищої школи – вимагається професійна кваліфікація магістра. Магістратура дає також право вступати в докторантуру університетів та науково-дослідних установ, що триває від 3 до 4 років.

У зв'язку з реформою шкільної системи освіти, передбачено також зміни у підготовку вчителів. Зокрема, з 2016 р. учительські коледжі (пол. kolegium nauczycielskie) і коледжі для вчителів іноземних мов (пол. nauczycielskie kolegium języków obcych) вже не мають право займатися підготовкою вчителів. Отже, Польща продовжує курс на підвищення якості освіти на всіх рівнях, що призведе до зростання економіки і підвищить конкурентоспроможність польських фахівців на ринку праці ЄС.

Література

1. Василюк А. В. Реформи шкільної освіти в Польщі : історія й сучасність : монографія / Алла Володимирівна Василюк. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2007. – 340 с.
2. Ministerstwo Edukacji Narodowej, <https://men.gov.pl>
3. Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego <http://www.nauka.gov.pl>